

та *фраз* зробить добру прислугу. Граматика контролювати ме форми, словар — слова та *фрази*.

Тільки ж учити ся мози зі *словарів*, як це робила колись наша інтелігентна молодь у 90. роках XIX ст. — це дурниця. Назверх така мова, вивчена зі словаря, буде українська — слова будуть українські, дух мови буде — чужий!

Розуміть ся, що рідну мову найкраще можна вивчити в *рідній школі*, якщо в ній усі шкільні предмети проходять рідною мовою, як учителі добре знають мову, та ще до того в ній гарні шкільні *підручники*¹⁾, зложені доброю мовою.

У рідній школі мова набірає гнучкості, творять ся нові образи, збільшуєть ся мовна скарбниця, слова із усіх закутків рідної землі стають власністю всіх, вирівнюєть ся вимова, форми і т. д. і т. д. Треба тільки, щоб у школі панував завжди живий дух мови, щоб мова не заснічувала ся чуженицею — бо як вона вкрадець ся до школи, то не так легко вимести її з життя.

А так для життя одна й одинока порада — живе слово, чи в устах того, що добре балакає, чи замкнене в книжку тим, хто добре ним володіє!

¹⁾ Шкільні підручники мають велике значіння, бо ж вичитані в підручниках слова, чи фрази вбивають ся легко в голову, й як прийдеть ся потому щонебудь говорити, чи писати — ці слова, чи фрази самі мимоволі приходять на думку й самі, як у нас кажуть, пишуть ся. Через те, як шкільні підручники укладають ся поханцем, як укладачки їх не дивлять ся на чистоту мови, то вже цілі покоління на тому терплять. Це стало ся, між иньчим, із багатьома галицькими інтелігентами, які вчили ся в галицьких українських середніх школах із підручників, уложених авторами, які не все знали як слід українську (народню) мову. Через те й галицька інтелігенція витворила собі щось наче окрему мову, що її колись Кримський дотепно охрестив „львівським жаргоном“. Із галицьких шкільних підручників, н. пр., тільки українські читанки А. Крушельницького та й підручники до науки українського письменства Ол. Барвінського — щодо мови гарні.

Із підручників, що появили ся на Наддніпрянщині дуже гарна читанка В. Доги і хрестоматія Білецького й Дорошкевича. Інших книжок мало доводило ся бачити.